

CtEDO constată că autoritățile moldovenești au eșuat să investigheze un caz de violență domestică

CtEDO constată că autoritățile moldovenești au eșuat să investigheze un caz de violență domestică

www.promolex.md

La data de 17 octombrie 2023, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a pronunțat hotărârea în cauza [Luca vs. Republica Moldova](#) (cererea nr. [55351/17](#)) prin care a constatat violarea art. 3, 8 și 14 coroborat cu art. 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului. Curtea a dispus încasarea în contul reclamantei a prejudiciului moral în mărime de 14,250 Euro și a costurilor pentru reprezentare în mărime de 3,840 Euro.

Plângerea vizează un caz de violență domestică și neputința reclamantei de a-și vedea copiii minori, din cauza inacțiunii autorităților și a neexecutării măsurilor de protecție. Începând cu luna octombrie 2015, reclamanta s-a confruntat cu

violență fizică, psihologică și economică din partea soțului său. Despre aceste acțiuni violente, ea a informat autoritățile, cerând protecție și pedepsirea agresorului.

La 1 august 2016, ea a înregistrat la Judecătoria Ialoveni o cerere privind emiterea unei ordonanțe de protecție a victimelor violenței în familie, iar judecătorul a emis un ordin de protecție pentru o perioadă de 90 de zile. Soțul reclamantei a fost obligat să părăsească locuința comună, să contribuie la întreținerea copiilor minori, să nu viziteze locul de trai al victimelor și să nu se apropie la o distanță mai mică de 50 m de reclamantă.

Cu toate acestea, agresorul a continuat să o amenințe și să o terorizeze. În perioada septembrie – noiembrie 2016, reclamanta a depus mai multe cereri către instituțiile statului, cu privire la nerespectare măsurilor de protecție, însă acestea au fost respinse de instanțe ca nefondate.

Mai mult, reclamanta a fost supusă unei noi agresiuni fizice la 4 noiembrie 2016, când a fost bătută cu brutalitate de soțul său. Ea a fost internată în spital pentru 8 zile, în secția neurochirurgie cu diagnosticul comoție.

Drept urmare, reclamanta a depus o nouă cerere privind emiterea ordonanței de protecție. Însă, prin încheierea Judecătoriei Ialoveni din 10 noiembrie 2016 și a Judecătoriei Hâncești din 13 februarie 2017, s-a dispus respingerea, ca neîntemeiată, a cererii reclamantei cu privire la aplicarea măsurilor de protecție. Încheierea a fost menținută și prin Decizia Curții de Apel Chișinău din data de 13 aprilie 2017.

Concomitent, începând cu 22 august 2016, reclamanta nu și-a mai putut vedea copiii minori și nu a mai putut discuta cu ei, din motivul influenței psihologice și a manipulărilor tatălui, precum și a inacțiunilor autorităților tutelare.

În temeiul art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), Curtea a constatat că autoritățile responsabile au

eșuat să instituie măsurilor de protecție și nu au prevenit comiterea unor noi acte de violență, ignorând probele ce demonstau continuarea acestora.

Totodată, Curtea a reținut că investigarea circumstanțelor cu privire la comiterea infracțiunii de violență în familie și infracțiunii de neexecutare a ordonanței de protecție, nu a corespuns criteriului de operativitate și plenitudine.

A mai fost reținută violarea art. 8 CEDO, ca urmare a faptului că a fost violat dreptul la viața privată și de familie ca urmare a lipsei de executare a ordonanței de protecție în favoarea reclamantei și a copiilor minori, precum și de a depune toate eforturile necesare pentru a asigura contactul cu copiii.

Curtea la fel a constatat violarea art.14 coroborat cu art. 3 a Convenției dat fiind faptul că violența a fost bazată pe gen și constituie o discriminare contrară articolului 14 al Convenției.

Reclamanta a fost reprezentată de către Asociația Promo LEX, prin intermediul avocatului Alexandru Postica și juristei Lilia Potâng.

Bugetarea Participativă în Școli | Un nou proiect de infrastructură școlară

realizat și inaugurat

Un nou proiect de infrastructură școlară a fost finalizat în cadrul Programului „Bugetarea Participativă în Școli”, pilotat de Promo-LEX, cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Spațiul de recreere și agrement pentru elevi „Vivid Landscape”, amenajat în curtea Liceului „Mihai Eminescu” din Edineț, a fost inaugurat la 12 octombrie 2023.

Proiectul a fost elaborat de elevi, consultat cu întreaga comunitate școlară și a fost selectat prin vot în cadrul alegerilor organizate și desfășurate de Comisia Electorală Școlară, pe 28 aprilie 2023. În doar câteva luni, proiectul de pe hârtie a devenit realitate, cu efortul întregii comunități școlare, cu suportul inclusiv financiar al Promo-LEX, în valoare de 2.500 de dolari, și cu contribuția proprie a Liceului, în valoare de 70.000 de lei.

De la selectarea, prin concurs, a instituției în calitate de participantă la Program și până la realizarea proiectului câștigător a fost un drum lung, pe alocuri anevoios, dar unul frumos și cu rezultate peste așteptări, de care se poate bucura întreaga comunitate școlară, a menționat Andreea Bejenaru, deja absolventa Liceului, dar care a făcut parte din echipa de coordonare și implementare a proiectului. „Noi, ca elevi, am reușit să realizăm lucruri extraordinare. Am creat echipe, concepte, proiecte, am reușit să organizăm și să participăm la o votare în adevăratul sens al cuvântului. A fost o experiență extraordinară și cred că fiecare membru din comunitatea eminesciană a avut de câștigat în urma acestui Program. Mulțumesc echipei Promo-LEX că ne-au oferit această șansă nouă, tuturor elevilor”.

„În cadrul Programului „Bugetarea Participativă în Școli” am învățat despre cum să facem vocea tinerilor auzită, despre cum îi putem implica activ în viața comunității școlare și despre cum să le oferim șansa de a vota într-un mod democratic”, a spus un alt absolvent, Cristian Cara, membru și el a echipei

de coordonare și implementare a proiectului. El a amintit că, în cadrul Programului, elevii și profesorii au fost instruiți despre beneficiile bugetării participative și despre aplicarea eficientă a acestui mecanism de implicare civică. Au fost ghidați să identifice problemele și necesitățile instituției școlare și să găsească cele mai optime soluții pentru a le rezolva. Elevii au elaborat, în total, 5 proiecte, le-au dezbătut și consultat cu întreaga comunitate școlară, le-au supus votului democratic și l-au ales pe cel mai bun și necesar.

Potrivit elevilor, care s-au implicat activ la toate etapele și beneficiază acum din plin de spațiul de recreere și de agrement amenajat, Programul a oferit o experiență pozitivă de implicare civică, a stabilit competențe cheie pentru cetățenie democratică, a

fortificat relația dintre elevi, profesori și administrație și a îmbunătățit climatul educațional.

Administrația Liceului a identificat resurse suplimentare pentru a realiza și proiectul elevilor care s-a clasat pe locul 2 la alegeri – „Amfiteatrul Scoica” – un amfiteatru circular care a fost amenajat în curtea instituției, unde vor fi difuzate filme și vor avea loc lecții, concursuri și diverse festivități extra-curriculare.

Directoarea Liceului, Natalia Cojocaru, a menționat că după pilotarea cu succes a instrumentului de bugetare participativă, acesta a fost inclus în Statutul instituției și va fi implementat în fiecare an. „Suntem norocoși că am fost selectați și am participat la acest Program deosebit al Promo-

LEX care oferă oportunități elevilor de a învăța ce este democrația, atât de necesară astăzi, și de a se implica activ în viața comunității școlare”.

Coordonatoare de Programe Educaționale și Dezbatere, Promo-LEX, Diana Bujor, a menționat că Bugetarea Participativă în Școli este pilotată în premieră în Republica Moldova. „Ați făcut față cu brio acestei provocări noi, acestei inițiative a Promo-LEX de a pilota și de vedea cum

funcționează acest instrument de implicare civică a elevilor în luare de decizii la nivel de școală, în soluționarea problemelor comunității școlare. Voi ați făcut ca acest instrument să prindă viață și să aducă, în final, rezultate atât de frumoase”.

Diana Bujor a amintit că [în prima rundă de pilotare a Programului „Bugetare Participativă în Școli”](#) au fost selectate cinci instituții de învățământ preuniversitar din Republica Moldova, au fost implicați peste 2.000 de elevi, zeci de profesori și finanțate 8 proiecte de infrastructură școlară.

În cadrul celei de-a doua runde de pilotare a Programului, care va fi implementată în anul școlar 2023-2024, au fost selectate, prin concurs, 6 instituții beneficiare. 36 de elevi și profesori din cadrul acestora au participat recent la atelierul de instruire, urmând să elaboreze propriile concepte ale programului de bugetare participativă și planurile

individuale de acțiuni.

Amintim că Programul „Bugetarea Participativă în Școli” este implementat de Asociația Promo-LEX, cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova), în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova și CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral.

VIDEO | Promo-LEX lansează primul spot al Campaniei „IEȘI la VOT”

Felul în care vor fi soluționate problemele din localitatea ta depinde de **Votul Tău!** Pe 5 noiembrie mergem la alegeri și votăm candidații cei mai potriviți pentru soluționarea problemelor din satele și orașele Republicii Moldova!

Asociația Promo-LEX a lansat primul spot în cadrul campanie de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, desfășurată în contextul Alegerilor Locale Generale din 5 noiembrie 2023.

Obiectivul general al campaniei este de a contribui la sporirea nivelului de participare a cetățenilor Republicii Moldova la alegerile locale generale din 2023 și promovarea unui vot informat și conștient.

În cadrul campaniei **Ieși la Vot**, care are loc în perioada septembrie – noiembrie 2023, Promo-LEX desfășoară mai multe activități de informare a cetățenilor cu drept de vot, inclusiv dezbateri electorale, cu participarea candidaților la

funcția de primar al municipiului Chișinău, precum și din alte localități; spoturi video pentru promovarea votului conștient și sprijinirea prin granturi a proiectelor de promovare a participării la vot a cetățenilor Republicii Moldova.

Acest video ce conține un mesaj de interes public a fost realizat de Asociația Promo-LEX cu sprijinul poporului American, prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate în spot aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al USAID și Guvernului SUA.

PUNCT pe URĂ. Toamna aceasta, numărăm bobocii sau cazurile de discurs de ură în alegeri?

[#BunDeAscultat](#) [#PromoLEXpodcast](#)

În această toamnă, numărăm bobocii sau cazurile de discurs de ură în alegeri?

Vă invităm să ascultați un episod nou al podcastului [#PUNCTpeURĂ](#) despre prima campanie electorală în care utilizarea discursului de ură și/sau instigare la discriminare de către competitorii electorali este interzisă și sancționată, cu Dana Munteanu, membră a [Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova](#).

Poți asculta acest episod și în [#googlepodcasts](#), [#spotify](#) și [#anchorpodcasts](#).

Podcast-ul „PUNCT pe URĂ.” este produs de Asociația Promo-LEX cu susținerea financiară a Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională ([USAID Moldova](#)).

APEL PUBLIC: Consiliul pentru egalitate, Oficiul Avocatului Poporului și organizațiile societății civile îndeamnă competitorii electorali să utilizeze un discurs public echilibrat

În contextul campaniei electorale pentru alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023, Consiliul pentru egalitate, Oficiul Avocatului Poporului și organizațiile societății civile îndeamnă competitorii electorali să utilizeze un discurs public echilibrat și să evite utilizarea discursului

de ură, a instigării la discriminare și a oricărei forme de intoleranță.

Comitetul de experți pentru combaterea discursului instigator la ură, în [Recomandarea \(2022\)16](#) privind discursul de ură și Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin jurisprudența sa, au atras atenția asupra faptului că poziția politicienilor le permite să aibă acces la platforme prin intermediul cărora pot răspândi mult mai facil discursurile lor. Iată de ce, Curtea a considerat că este important ca în discursurile lor politicienii să evite să facă comentarii susceptibile de a încuraja intoleranța (Cauza [Budinova și Chaprazov c. Bulgariei](#) sau Cauza [Erbakan c. Turciei](#)).

[Datele monitorizărilor](#) realizate de Asociația Promo-LEX atrag atenția asupra tendințelor îngrijorătoare de utilizare a discursului de ură în perioadele electorale. Astfel, în perioada 2018-2021, Promo-LEX a identificat 1950 de cazuri de discurs de ură, iar 54% dintre acestea s-au manifestat în context electoral. Acest tip de discurs este îndreptat împotriva diferitor grupuri sociale, însă cel mai des ținta discursului de ură devin femeile, politicienii, persoanele LGBTQI și persoanele cu dizabilități.

În acest sens, semnatarii apelului atrag atenția asupra faptului că în urma adoptării [Legii nr. 73](#) din 31.03.2022 privind modificarea unor acte normative, discursul de ură și/sau instigare la discriminare utilizat de către competitorii electorali în perioadele electorale, inclusiv prin intermediul materialelor de agitație electorală se consideră contravenție și se pedepsește cu amendă în mărime de 150 la 250 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 250 la 400 de unități convenționale aplicată persoanei juridice (art. 52, alin. (3)).

În același timp, prin [Regulamentul](#) privind modul de furnizare, distribuire și difuzare a publicității politice, electorale și a mesajelor de interes public, elaborat de Comisia Electorală

Centrală, publicitatea electorală nu va conține materiale publicitare care discriminează, discurs sexist și nici imagini care conțin îndemn la ură națională, rasială sau religioasă, incitare la discriminare sau la violență publică (pct. 112 și pct. 115, capitolul III).

Consiliul pentru egalitate, Oficiul Avocatului Poporului și organizațiile societății civile amintesc competitorilor electorali că aceștia au obligația politică, dar și responsabilitatea morală de a se abține de la utilizarea discursului de ură, dar și să fie atenți să nu eticheteze orice voce critică drept discurs de ură, întrucât libertatea de exprimare se aplică nu numai informațiilor sau ideilor care sunt primite favorabil sau sunt considerate ca fiind inofensive, dar și celor care offensează, șochează sau deranjează.

Astfel, în contextul campaniei electorale pentru alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023, semnatarii apelului îndeamnă **competitorii electorali**:

1. Să respecte demnitatea tuturor persoanelor indiferent de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, religie sau convingeri, gen, vârstă, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, limbă vorbită, apartenență politică sau orice alt criteriu protejat.
2. Să utilizeze un limbaj respectuos în raport cu contracandidații și oponenții lor politici.
3. Să promoveze discursul public echilibrat în activitatea politică și, în special, în campania electorală.
4. Să se disocieze de mesajele intolerante generate de către membrii de partid.
5. Să reacționeze ferm la mesajele de ură și instigare la discriminare apărute în spațiul public, în mass-media și în mediul online.
6. Să nu admită utilizarea discursului de ură și instigare la discriminare împotriva diferitelor grupuri sociale.
7. Să nu folosească în materialele campaniei electorale

- imagini sexiste, instigatoare la ură și discriminare.
8. Să nu exprime, susțină sau promoveze idei sau teorii privind superioritatea unui grup de persoane pe baza rasei, originii etnice, religiei, genului, vârstei, orientării sexuale, identității de gen, dizabilității, altor caracteristici personale protejate sau o asociere a acestora.
 9. Să depună plângere la Poliție în cazul în care sunt victime ale discursului de ură și/sau instigare la discriminare.

Organizații și autorități semnatare:

1. Consiliul pentru egalitate
2. Oficiul Avocatului Poporului
3. Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare
4. Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte
5. Platforma pentru Egalitate de Gen
6. Platforma Femeilor Rome „Romni” din Moldova
7. Platforma Națională a Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic
8. Coaliția Națională „Viața fără Violență”

Apelul este deschis pentru subsemnare!

**Misiunea de Observare Promo-
LEX constată tendințe**

îngrijorătoare care pot afecta organizarea și desfășurarea procesului electoral și rezultatele scrutinului local

Asociația Promo-LEX a prezentat joi, 5 octombrie, cel de-al doilea Raport al Misiunii de Observare (MO) a alegerilor locale generale din 5 noiembrie 2023, în care constată tendințe îngrijorătoare care pot afecta atât organizarea și desfășurarea procesului electoral, cât și rezultatele scrutinului. Perioada de observare a evenimentelor cuprinse în raport este, în general, 5 septembrie – 3 octombrie 2023, dar include și modificările cadrului legal adoptate în regim de urgență pe 4 octombrie.

Noile restricții legislative asupra dreptului de a fi ales – un precedent periculos

MO Promo-LEX constată cu îngrijorare un șir de aspecte problematice vizând adoptarea ultimelor restricții a dreptului de a fi ales, prin dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE) și amendarea Codului electoral de către Parlament.

Nefiind abilitată, în mod expres, cu dreptul de a interveni în restricționarea dreptului de a fi ales și invocând pretinse riscuri, CSE a emis Dispoziția nr. 86, prin care, prin derogare de la prevederile Codului electoral, a decis că în cadrul alegerilor locale generale din 5 noiembrie 2023 nu vor putea participa anumite categorii de persoane, acțiunile cărora au dus la declararea neconstituționalității partidului politic sau au fost vizate în cuprinsul hotărârii Curții Constituționale.

Restricții similare au fost declarate neconstituționale de către Curtea Constituțională, iar cauzele declarării neconstituționalității sunt aplicabile și restricțiilor stabilite de CSE. Astfel, unele din criteriile expuse în Dispoziția CSE par a fi mai puțin obiective, sunt mai curând generale și insensibile la circumstanțele particulare. În același timp, cu referință la mecanismul stabilit de formare și transmitere în adresa Comisiei Electorale Centrale (CEC), de către organele de drept, a unei liste a persoanelor în privința cărora există anumite suspiciuni, nu este clar cine va verifica/controla și garanta că nu se admit abuzuri sau erori în acest proces.

Totodată, calitatea mecanismului stabilit pentru evaluarea în mod individual a implicării persoanei în activitatea partidului politic vine la pachet cu inversarea sarcinii de a proba disocierea persoanei de acțiunile partidului politic înainte de declararea neconstituțională a acestuia. MO Promo-LEX consideră că acest mecanism ar putea fi mai curând împovăraător pentru organele electorale.

În condițiile în care CSE include în mare parte membri ai

Guvernului (exponenți ai partidelor politice, de regulă) s-a creat un precedent periculos de implicare a Executivului în organizarea și desfășurarea alegerilor, acesta fiind în măsura să influențeze rezultatele scrutinului și să pună la îndoială legalitatea lor.

Amendarea în regim de urgență a legislației electorale de către Parlament cu includerea restricțiilor dreptului de a fi ales similare celor stabilite prin Dispoziția CSE s-a produs cu încălcarea principiului stabilității legislației electorale și cu omiterea etapelor de legiferare (avizare, expertizare, consultare publică), înainte de începerea campaniei electorale – fapt care nu poate asigura nici calitatea actului legislativ, nici o implementare eficientă și aplicabilitate uniformă, nici o organizarea și desfășurare a alegerilor în mod transparent și competitiv.

MO Promo-LEX a îndemnat de fiecare dată să fie asigurată consultarea pe larg a modificărilor operate la Codul electoral, obținerea consensului asupra modificărilor cu alți actori politici, solicitarea avizului Comisiei de la Veneția asupra acestora și aprobarea cu diligență a modificărilor, fără neglijarea sau urgentarea procedurilor legislative.

Creșterea numărului de cazuri de abuz de resurse administrative

În perioada de observare, MO Promo-LEX a constatat 15 cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, inclusiv 2 de utilizare a instituțiilor statului în scopul promovării inițiativelor electorale (Guvernul Republicii Moldova și

Primarul s. Condirița, mun. Chișinău). În opinia MO Promo-LEX, aceste cazuri au cel mai mare impact asupra electoratului, dat fiind faptul că implică adoptarea actelor normative în diverse domenii.

Cu doar 12 zile înainte de începerea campaniei electorale, pe 25 septembrie, prim-ministrul Dorin Recean a anunțat pachetul guvernamental „Spor pentru Moldova”, care prevede majorări salariale și sporuri financiare pentru diferite categorii de bugetari. Imediat după anunțarea acestui pachet, partidul de guvernământ PAS a început să-l promoveze sponsorizat prin intermediul rețelelor sociale.

Cu doar patru zile înainte de startul campaniei, pe 2 octombrie, și cu o zi înainte de a se înregistra în calitate de candidat la funcția de primar al mun. Chișinău, desemnat de MPSN, Primarul s. Condirița, mun. Chișinău, Andrei Donica, a adoptat o dispoziție prin care a dispus compensarea tarifelor achitate de consumatori pentru gazele naturale, cu efect retroactiv, începând din 7 iunie.

Celelalte 13 cazuri constatate de utilizare abuzivă de resurse administrative se referă la atribuirea de către candidații electorali a meritelor pentru lucrări/servicii de uz public (reparația drumurilor, a parcurilor/scuarurilor, a grădinițelor și a școlilor, iluminat stradal, programe de asistență medicală, micșorarea prețului la transportul public etc.) efectuate din bani publici (1 caz – PS, 5 – PSRM, 7 – PȘ).

Primele activități cu potențial de corupere a alegătorilor

În calitate de caz cu potențial de corupere a alegătorilor poate fi apreciată promovarea de către Partidul „Șansă”(PȘ) a proiectelor „Satul Moldovenesc” și „Orașul Moldovenesc”, lansate de Ilan Șor, președintele fostului Partid „Șor”, declarat neconstituțional. La 21.09.2023, în cadrul unui eveniment oficial, PȘ și-a anunțat susținerea pentru aceste

proiecte, care presupun investiții de infrastructură pentru localități, din surse neclare, în condițiile în care Ilan Șor se află în lista de sancțiuni, iar proprietățile sale sunt sechestrare. În perioada monitorizată, au fost observate cel puțin 4 cazuri (în Taraclia, Cahul, Andrușul de Jos și Baurci-Moldoveni, r. Cahul) unde persoane care se declarau din „echipa lui Ilan Șor” colectau semnături pentru cele 2 proiecte.

Investigarea unor cazuri privind finanțarea ilegală a partidelor politice

În perioada de observare, Centrul Național Anticorupție, Procuratura Anticorupție și Serviciul de Informații și Securitate au desfășurat mai multe acțiuni de urmărire penală, inclusiv percheziții, vizând implicarea președintele partidului declarat neconstituțional, Ilan Șor, în finanțarea ilegală a unor partide politice.

Au fost aplicate măsuri procesual-penale în privința a cel puțin trei candidați la funcțiile electivă din cadrul alegerilor locale (Mihail Bagas, Alexandr Nesterovschi și Irina Lozovan).

Fără a se pronunța asupra indispensabilității și rezonabilității măsurilor de urmărire penală desfășurate și aplicate în această perioadă, MO Promo-LEX apreciază că atât ridicarea imunității parlamentare, cât și aplicarea măsurilor privative de libertate asupra exponenților politici în perioada electorală, sunt de natură să influențeze opinia alegătorului în favoarea sau în defavoarea unui concurent electoral/partid politic. În același timp, aflarea în arest a candidaților în timpul campaniei electorale, îi privează pe aceștia de dreptul de a se implica în acțiunile de agitație electorală.

Activism sporit al partidelor politice înainte de campanie

În perioada 6 septembrie – 3 octombrie 2023, au fost observate minim 190 de activități cu tentă electorală, ce pot fi calificate drept promovare a candidaților și concurenților electorali. Cele mai răspândite activități au fost de distribuire a materialelor informative care conțineau informație cu tentă electorală (promovarea candidatului desemnat, viziunea candidaților de dezvoltare a localității, principalele probleme, meritele partidului în dezvoltarea localității etc.). Acestea au constituit 58% din totalul activităților raportate. Urmează activitățile de promovare sponsorizată în rețeaua internet a concurenților, care a constituit 28% din totalul activităților de promovare. Cele mai multe activități raportate au fost în cazul PSRM (35%), urmat de PAS (20%) și MAN (7%).

De asemenea, au fost raportate 11 activități desfășurate în scop de desemnare oficială a candidaților în alegeri. Unele au creat anumite confuzii chiar și în rândul candidaților. Astfel, de exemplu, în cazul PSRM, evenimentul de desemnare a candidaților din 19 septembrie 2023 a fost prezentat drept unul de lansare în campania electorală care, însă, va începe abia din 6 octombrie 2023.

MO Promo-LEX constată că cheltuielile implicate pentru organizarea și desfășurarea activităților menționate nu vor fi raportate drept cheltuieli efectuate în perioada electorală

(cheltuieli de campanie). Acestea urmând să fie reflectate drept cheltuieli financiare ale partidului politic.

Desemnarea și înregistrarea concurenților

Reieșind din rezultatele intermediare ale înregistrării concurenților la nivel de CECE II, MO Promo-LEX constată că alegerile sunt competitive. În perioada observată, CECE Chișinău a înregistrat 13 candidați pentru funcția de primar general, iar CECE Bălți – 6 candidați. De asemenea, consiliile vizate au înregistrat 20 concurenți electorali la funcția de consilier. La funcția de primar în aceste două circumscripții nu a fost înregistrat încă nici un candidat independent, iar pentru funcția de consilier – doar unul.

În cadrul celorlalte 32 de circumscripții electorale de nivelul al doilea (raionale) au fost înregistrați 197 de concurenți pentru funcția de consilier raional, dintre care doar 23 de candidați independenți (12%). Candidați independenți au fost înregistrați în mai puțin de jumătate de circumscripțiile electorale de nivelul II. Cel puțin 21 partide politice și-au înregistrat listele pentru funcția de consilier raional. Din observațiile monitorilor, în cazul dosarelor de înregistrare a candidaților la funcția de consilier pentru circumscripțiile electorale de nivelul II, la înregistrarea concurenților electorali a fost respectată cota minimă de reprezentare pentru ambele sexe.

Raportul integral poate fi accesat [aici](#).

Raportul a fost elaborat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și a Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.

La un an de la intrarea în vigoare a prevederilor noi cu privire la discursul de ură, Poliția întâmpină dificultăți în procesul de documentare și sancționare a acestor contravenții

La un an de la intrarea în vigoare a prevederilor noi din Codul contravențional și Codul penal, există încă numeroase

provocări în ceea ce privește documentarea și tragerea la răspundere pentru discurs de ură, instigare la discriminare pe motive de prejudecată și infracțiuni motivate de prejudecată în Republica Moldova. Aceasta este principala constatare a [„Studiului privind documentarea și tragerea la răspundere contravențională și penală conform prevederilor noi cu privire la discursul de ură”](#).

Studiul a cuprins, printre altele, o cercetare sociologică bazată pe metode cantitative (sondajul sociologic) și calitative (discuția focus-grup) de colectare a datelor. Sondajul sociologic a fost realizat online, în perioada 19 iunie – 3 iulie 2023, de către 864 de agenți constatare din cadrul a 40 de inspectorate de poliție ale IGP al MAI. Cercetarea sociologică a urmărit cunoașterea percepțiilor agenților constatare privind prevederile noi, procedura de documentare și tragere la răspundere, dificultățile întâmpinate etc.

Lipsește o reacție promptă a autorităților față de cazurile reclamate de discurs de ură și instigare la discriminare

La nivel național a fost inițiată o cauză contravențională (art. 70/1 CC) și o cauză penală (art. 364 CP), ambele încheiate cu sancționarea autorilor. În aceeași perioadă, Inspectoratul General al Poliției a înregistrat două plângeri, dintre care una online. Aceste date contrastează cu cele furnizate de unele organizații specializate în protecția drepturilor omului, care invocă că în perioada 3 iulie 2022 – 3 iulie 2023, au documentat 41 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare și 15 cazuri de infracțiuni motivate de prejudecată.

În absența unor instrucțiuni sau regulamente interne de documentare și evaluare a cazurilor de discurs de ură, agenții constatați dezvoltă proceduri interne proprii, bazate pe experiența acestora în cadrul inspectoratului de poliție.

La nivelul Inspectoratului General al Poliției al MAI nu există regulamente sau instrucțiuni privind aplicarea prevederilor noi. Cu toate acestea, în opinia a 1/3 dintre agenți constatați și, respectiv, a 2/3 dintre cei care au documentat un caz în ultimele 12 luni, în cadrul inspectoratului de poliție în care activează există o astfel de instrucțiune.

Cel puțin 13 instruirii au fost organizate pentru angajații Poliției pe teme legate de discursul de ură, însă lipsa resurselor umane în cadrul inspectoratelor de poliție reprezintă una dintre cauzele apariției dificultăților în procesul de documentare a cazurilor de discurs de ură, instigare la discriminare și/sau infracțiunilor motivate de prejudecată.

În perioada 8 iulie 2022 – 28 martie 2023, circa 63% dintre angajații IGP au participat la una sau mai multe din cele 13 instruirii (sesiuni de informare, seminare și cursuri) organizate cu suportul Consiliului European cu teme precum: discriminare, infracțiuni motivate de prejudecată, egalitate și egalitate de gen, discurs de ură etc. Lipsa resurselor umane în cadrul inspectoratelor de poliție, numărul mare de responsabili per polițist, fluctuația de cadre și lipsa protecției împotriva discriminării sunt cauzele care, în

opinia agenților constatatatori, determină apariția dificultăților în procesul de documentare a acestor tipuri de cazuri.

Studiul analitic conține o serie de recomandări formulate în adresa Parlamentului Republicii Moldova, precum și a Inspectoratului General al Poliției în vederea eficientizării procesului de documentare și tragere la răspundere contravențională și penală pentru discurs de ură, instigare la discriminare pe motive de prejudecată și respectiv infracțiuni motivate de prejudecată.

Potrivit Irinei Corobcenco, autoarea Studiului: „În primele 12 luni după adoptarea prevederilor noi, am constatat faptul că Inspectoratul General al Poliției cu suportul Consiliului Europei a depus eforturi în vederea capacitării agenților constatatatori, ceea ce va conduce, cred, în timp, la creșterea calității procesului de documentare a potențialelor cazuri și va combate miturile legate de documentarea și evaluarea acestora. Studiul însă arată că agenții întâmpină mai multe tipuri de dificultăți, iar pentru eliminarea lor este nevoie ca Inspectoratul General al Poliției să elaboreze instrumente interne care să clarifice procedura de înregistrare, documentare, evaluare și sancționare a acestor tipuri de contravenții, să colecteze date dezagregate care să permită canalizarea eforturilor de prevenire și să promoveze raportarea cazurilor în rândul cetățenilor, în special în rândul grupurilor care sunt deseori ținta discursului de ură, a instigării la discriminare pe motive de prejudecată și a infracțiunilor motivate de prejudecată.”

Studiul poate fi accesat [aici](#).

Studiul a fost realizat în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, implementat cu ajutorul poporului american, prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova).

Combaterea maltratării – o problemă nerezolvată în Republica Moldova. Constatările și recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei

Măsurile întreprinse de Republica Moldova în vederea combaterii maltratării au fost verificate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, în perioada 19-21 septembrie 2023. Acțiunea are loc în vederea executării grupului de cauze *Levința* – hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) prin care au fost constatate aplicarea torturii și a relelor tratamente de către poliție, investigarea defectuoasă a acestora, condamnarea în baza „probelor” obținute în urma maltratării sau neacordarea asistenței medicale adecvate persoanelor în detenție.

În urma verificărilor, [Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei](#) și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu numărul extrem de scăzut al cauzelor penale inițiate și transmise în instanță privind cazurile de maltratare. Acest fapt poate indica probleme legate de eficacitatea și calitatea investigațiilor, chiar dacă se constată o ușoară scădere a numărului de plângeri în acest sens.

Astfel, țara noastră va trebui să prezinte informații privind motivele reducerii numărului de investigații inițiate și

transmise în instanță, privind structura instituțională pentru investigarea cazurilor de maltratare, inclusiv competențele procurorilor anti-tortură și suficiența resurselor umane alocate pentru investigarea acestora.

Comitetul a salutat [hotărârea Curții Constituționale](#) nr. 31 din 29 noiembrie 2018 privind necesitatea acordării accesului părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale, dar a solicitat informații privind evoluțiile în legislație și/sau practica de aplicare a acesteia.

În decizia Comitetului de Miniștri se mai regăsesc și următoarele recomandări:

- Promovarea politicii de „toleranță zero” față de aplicarea relelor tratamente prin asigurarea că instanțele de judecată aplică sancțiuni descurajatoare în cauzele de maltratare.
- Adoptarea măsurilor suplimentare pentru asigurarea confidențialității în timpul examinărilor medicale a persoanelor aflate în custodia poliției, întrucât lipsa protecției informațiilor personale rămâne o problemă acută.
- Prezentarea de informații clare privind măsurile luate în raport cu persoanele suspectate de aplicarea maltratării, dat fiind faptul că acestea sunt foarte rar suspendate din funcție sau sancționate.

La [26 iulie 2023](#), Centrul de Resurse Juridice din Moldova și la [3 August 2023](#), Asociația Promo-LEX au transmis Comitetului de Miniștri comunicările lor prin care au informat despre existența acestor probleme, dar și au menționat despre lipsa unui impact tangibil al reformelor și măsurilor de combatere a maltratării întreprinse până acum de autorități.

Pentru a evalua progresele și problemele restante, Guvernul trebuie să furnizeze Comitetului de Miniștri informațiile

relevante, până la 31 octombrie 2024. Următoarea sesiune de verificare a executării grupului de cauze Levința este preconizată în 2025.

Alegerile locale generale din 5 noiembrie – primul scrutin în care discursul de ură este interzis și sancționat

În cadrul Misiunii de Observare a Alegerilor Locale Generale din 5 noiembrie, Asociația Promo-LEX monitorizează, în perioada 05.09.2023 – 05.12.2023, discursul instigator la ură și discriminare. Acest fenomen are, în continuare, tendințe îngrijorătoare fiind prezent constant în spațiul public, în

mass-media și, în special, în mediul online din Republica Moldova. Contextul politic și cel electoral favorizează utilizarea acestui tip de discurs, fapt confirmat de monitorizările anterioare realizate de Promo-LEX, inclusiv în ultimele cinci campanii electorale, desfășurate în perioada 2018–2021.

În anul 2022, Codul contravențional a fost completat, iar în prezent, utilizarea discursului de ură și/sau instigare la discriminare de către competitorii electorali, inclusiv prin intermediul materialelor electorale, sunt interzise și sancționate. Comisia Electorală Centrală și Consiliul Audiovizualului au dezvoltat instrumente interne de reglementare a publicității politice și electorale și, respectiv, de monitorizare a discursului care incită la ură în media audiovizuală, în perioada electorală, dar și în afara acesteia.

Simpla existență a unei prevederi legale nu este suficientă

„Procesul de prevenire al discursului de ură este unul complex care cere implicarea mai multor actori. Simpla existență a unei prevederi legale privind interzicerea și sancționarea discursului de ură nu poate asigura în totalitate descurajarea acestui fenomen”, constată experta în Monitorizarea și Combaterea Discursului de Ură, Irina Corobcenco. Potrivit ei, este nevoie ca legea să fie aplicată eficient și corect, iar pentru aceasta trebuie să existe instrucțiuni practice și polițiști pregătiți, un mecanism de încurajare a raportării acestor cazuri și activități constante sau cel puțin periodice de informare.

Deși, în ultimele 12 luni, Poliția a aplicat sancțiuni pentru instigare la discriminare și acțiuni violente, experta Promo-LEX pune la îndoială că în campania pentru alegerile locale vor fi mai puține cazuri de discurs de ură și explică de ce.

„Societatea este puternic divizată și iritată. Inițial, pandemia de COVID-19 i-a ținut pe oameni în case și mulți au căutat „țapi ispășitori” în diverse grupuri sociale pentru a-și direcționa nemulțumirile și frustrările. Apoi, războiul Rusiei împotriva Ucrainei i-a pus față în față cu propaganda de război îmbinată cu știri false și discurs de ură, iar criza economică le-a cerut să fie „atenți” la nevoile lor și mai puțin la ale celor din jur. Deși oamenii au acces la surse diverse de informare, gândirea critică prea puțin educată și neîncrederea în mass-media, în autorități și în comunitate, îi fac o țintă ușoară pentru mesaje simplificate și manipulate, mai ales la cele care fac apel la emoții. Toate acestea se suprapun peste contextul politic național, în care suficienți lideri de opinie și politicieni fac uz de mesaje care să alimenteze fricile și perioada pre-electorală deja a arătat acest lucru”.

Irina Corobcenco se arată convinsă că sancționarea cazurilor grave de discurs de ură și instigare la discriminare vor fi un semnal puternic pentru toată lumea că libertatea de exprimare nu acoperă formele de exprimare care promovează, justifică, răspândesc sau instigă la ură, discriminare sau violență, inclusiv atunci când candidații electorali sunt autorii unor astfel de mesaje.

Aplicarea cadrului legal ar putea fi problematică

Potrivit Codului contravențional, utilizarea de către competitorii electorali a discursului de ură și/sau instigarea la discriminare în cadrul perioadei electorale și/sau în materialele de agitație electorală se sancționează cu amendă de la 7.500 de lei la 12.500 de lei, în cazul persoanei fizice, și de la 12.500 de lei la 20.000 de mii de lei, în cazul persoanei juridice (partidul politic, bloc electoral). Agentul constatator este Poliția, care va trebui să analizeze presupusul caz de discurs de ură și/sau instigare la discriminare și să decidă aplicarea sau neaplicarea sancțiunii. Poliția se poate autosesiza sau poate fi sesizată

de către competitorul electoral care consideră că a fost ținta discursului de ură și/sau instigare la discriminare sau de către o persoană sau un grup de persoane care au fost vizate de un discurs de ură și/sau instigare la discriminare din partea unui alt competitor electoral. Plângerea trebuie să fie însoțită de cât mai multe detalii și de dovezi (înregistrări video sau audio a mesajului cu pricina indicând data, ora, locul/platforma unde a fost transmis/publicat mesajul; numele autorului/autoarei; reacția publicului, comentariile de susținere, de promovare sau de incitare la ură).

Irina Corobcenco anticipează câteva impedimente în aplicarea normelor legale. Neînțelegerea a ceea ce reprezintă discursul de ură, precum și necunoașterea cadrului legal ar putea determina neraportarea cazurilor la Poliție, spune ea. Un alt impediment ține de capacitățile reduse ale Inspectoratului General al Poliției. Insuficiența resurselor umane, numărul mare de responsabilități și pregătirea insuficientă a agenților constatatori sunt câțiva dintre factorii care vor influența eficiența răspunsului Poliției la cazurile de discurs de ură și/sau instigare la discriminare, explică Irina Corobcenco, făcând trimitere și la constatările unui studiu elaborat de Asociația Promo-LEX care urmează să fie prezentat pe 28 septembrie 2023.

De ce utilizarea discursului de ură și instigarea la discriminare trebuie interzise și sancționate?

În primul rând pentru că discursul de ură reprezintă o încălcare a drepturilor omului, subliniază experta Irina Corobcenco. „Când un politician sau politiciană spune că un anumit grup nu trebuie să primească ajutor social, sau nu trebuie să poată organiza întruniri pentru că membrii săi au o altă etnie, o altă orientare sexuală, vorbesc o altă limbă etc., această afirmație nu este o simplă opinie, aceasta este un discurs de ură care promovează încălcarea drepturilor altora pentru că sunt diferiți”, explică experta.

„În al doilea rând, nici o societate nu se poate dezvolta, dacă membrii săi sunt divizați, nu au încredere unul în celălalt și trăiesc în grupuri în care unii sunt la marginea societății, iar alții sunt favorizați. Într-o astfel de societate, riscul apariției unor conflicte sociale este destul de mare, iar discursul de ură exact aceasta face – îi așază pe oamenii în grupuri clar delimitate, în baza unor caracteristici și le alimentează fricile”, mai notează Irina Corobcenco.

Ea amintește că istoria ne-a dat suficiente lecții în care discursul de ură a fost utilizat pentru a umili, marginaliza, discrimina și ucide oameni (Holocaustul, Genocidul din Rwanda, Genocidul Armean etc.). Potrivit expertei, cea mai recentă lecție pe care istoria ne-a oferit-o e războiul Rusiei împotriva Ucrainei: „discursul de incitare la ură și violență îmbinat cu propaganda de război nu poate fi nici justificat și nici acceptat. Indiferent de limba vorbită, religia împărtășită, grupul etnic sau naționalitatea căreia cineva aparține, nimeni nu poate fi considerat un rebut sau „un vierme” ce trebuie exterminat”.

Comitetul de Miniștri al CoE reiterează obligația Rusiei de a executa integral hotărârile CtEDO în „dosarul școlilor”

La 21 septembrie 2023, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (Comitetul de Miniștri) a adoptat, pentru prima dată după 3 ani, o [Rezoluție Interimară](#) (a 5-a la număr) în cadrul grupului Catan și alții („dosarul școlilor”). Rezoluțiile anterioare au fost adoptate la [25 septembrie 2014](#), [12 martie 2015](#), [24 septembrie 2015](#), [3 septembrie 2020](#) și au prezentat, de asemenea, îngrijorările Comitetului de Miniștri referitor la neexecutarea hotărârilor CtEDO de către Federația Rusă.

Prin Rezoluția Interimară din 21 septembrie 2023, Comitetul de Miniștri reiterează și confirmă constatările fundamentale cu privire la responsabilitatea Federației Ruse pentru încălcarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, ca urmare a suportului militar, economic și politic oferit generos administrației de facto de la Tiraspol.

Comitetul de Miniștri subliniază că, deși Federația Rusă a încetat să mai fie Parte a Convenției Europene a Drepturilor Omului, începând cu 16 septembrie 2022, rămâne totuși obligată să respecte obligațiile prevăzute de Convenție, inclusiv să pună în aplicare hotărârile Curții, în conformitate cu Articolul 58 al Convenției.

Suplimentar, Delegații insistă asupra importanței fundamentale a educației primare și secundare pentru succesul viitor al fiecărui copil și asupra dreptului solicitanților de a continua să primească educație în limba maternă, fără obstacole și hărțuire. Cu toate că au trecut aproape două decenii de la primele încălcări a dreptului la educație în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, victimele încă nu au beneficiat de nicio formă de remediere a încălcărilor constatate, inclusiv despăgubirea financiară.

Comitetul Miniștri a cerut cu fermitate autorităților ruse să achite compensația echitabilă și dobânda acumulată pentru neîndeplinirea obligațiilor, precum și să furnizeze un plan de acțiuni care să expună propunerile lor concrete cu privire la executarea acestor hotărâri fără nicio întârziere suplimentară.

De asemenea, Comitetul reamintește că, pe lângă plata satisfacției echitabile, măsurile de executare a acestor hotărâri includ revocarea „cadrelor de reglementare” de la originea încălcărilor, reîntoarcerea școlilor în grafie latină la fostele sedii sau la spații alternative adecvate procesului de învățământ și instituirea de măsuri pentru eliminarea hărțuirii și intimidării elevilor, părinților și profesorilor.

La moment în grupul de cauze Catan și alții v. Rusia sunt incluse 5 cauze în care au fost pronunțate 3 hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, prin care au fost constatate încălcări ale drepturilor fundamentale ale elevilor, părinților, dar și ale profesorilor din 7 instituții de învățământ cu predare în limba română din regiunea transnistreană (din totalul de 8 școli), ca urmare a presiunilor și intimidărilor la care au fost supuși aceștia pe parcursul anilor.

Asociația Promo-LEX consideră că, executarea integrală a acestor hotărâri de către Federația Rusă poate reprezenta un prim pas pentru încetarea încălcărilor flagrante în privința

dreptului la educație în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Îndemnăm autoritățile de la Chișinău să insiste suplimentar pentru executarea acestor hotărâri de către Federația Rusă.